

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 1.1 ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร
  - 1.3 หลักในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
2. นโยบายการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรี
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตร

1.1 ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้ก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ดีหากจะมีการจัดกิจกรรมให้กับนักเรียนได้เข้าร่วมเพื่อฝึกประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ให้ดียิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรก็เป็นการเสริมความรู้และประสบการณ์ให้กับนักเรียนเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในหลักสูตรซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้น คำว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตร" มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เช่น

1. กิจกรรมนอกหลักสูตร (Extra curricular Activities)
2. กิจกรรมร่วมหลักสูตร (Co - Curricular Activities)
3. กิจกรรมพิเศษ (Extra Activities)
4. กิจกรรมกึ่งหลักสูตร (Semi-curricular Activities)
5. กิจกรรมครูและนักเรียน (Teacher Student Activities)

6. กิจกรรมพัฒนาการ (Developmental Activities)
7. กิจกรรมชีวิตในโรงเรียน (School - Life Activities)
8. กิจกรรมโรงเรียนเชิงสร้างสรรค์ (Creative School Activities)
9. หลักสูตรที่สาม (The Third Curricular)
10. กิจกรรมกลุ่ม (Group Activities)
11. กิจกรรมนักเรียน (Student Activities)
12. กิจกรรมริเริ่ม (Initiatory Activities)
13. กิจกรรมคณะ (Campus - Activities)
14. กิจกรรมหลักสูตรพิเศษ (Special Curricular Activities)

กิจกรรมเสริมหลักสูตรมีชื่อเรียกแตกต่างกัน แต่ในด้านความหมายแล้วมีความใกล้เคียงกัน โดยนักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

กูด (Good ,1973) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า เป็นโปรแกรมและการจัดดำเนินงาน ซึ่งนักเรียน นักศึกษาหรือสถาบันการศึกษาจัดขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ ให้โอกาสนักเรียนแสดงความสามารถ แสดงความสนใจโดยไม่มีภาระให้หน่วยกิต ต้องจัดหาเงินเพื่อดำเนินการเองและอยู่ภายใต้การควบคุมของสถานศึกษา

ภิญโญ สาร (2519) ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า เป็นกิจกรรมร่วมหลักสูตรหรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษแก่นักเรียนนอกห้องเรียน ปริมาณและคุณภาพของกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นอยู่กับโรงเรียนแต่ละแห่ง และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน อีกทั้งต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหาร ครูที่ปรึกษากิจกรรมอีกด้วย

วิชัย ราชบุรีศิริ (2522) ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า หมายถึงกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน นอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ อุปนิสัยของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น

ธนู แสงศักดิ์ (2523) ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ต่าง ๆ ทั้งที่สืบเนื่องและไม่สืบเนื่องกับหลักสูตรแต่โรงเรียน มีจุดมุ่งหมายในการจัดทำ เพื่อให้เกิดการพัฒนาในเด็กโดยสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2525) ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตรว่า เป็นกิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนโดยความสมัครใจและความต้องการของนักเรียนและกิจกรรมนั้นต้องสัมพันธ์ต่อกิจกรรมในหลักสูตรให้ได้รับผลดียิ่งขึ้นด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2528) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมเสริมว่า หมายถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนด

จากความหมายของคำว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่นักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้ให้ไว้ พอสรุปได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้จัดหรือสถานศึกษานับสนุนให้จัด เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตรให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ประดับ นิลพั่งา (2524) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) เพื่อสนองความต้องการทางจิตวิทยา
- 2) เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้ดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
- 3) เพื่อเสริมสร้างการนำตนเองและบังคับตนเองได้
- 4) เพื่อสำรวจพัฒนาความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล
- 5) เพื่ออบรมและสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี มีศีลธรรมดี
- 6) เพื่อชักจูงและแนะนำเด็ก ให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
- 7) เพื่อให้เด็กสนใจกับกิจกรรมของโรงเรียนให้มากขึ้น
- 8) เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและบรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง

- 9) เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดีส่งเสริมให้เคารพข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมที่ตนอยู่และวางตนดีในสังคม
- 10) เพื่อสั่งสอนให้มีการร่วมมือกันในสังคม
- 11) ในด้านการปรับตัวของนักเรียน ทำให้รู้จักวิธีทำงานเป็นกลุ่ม
- 12) เพื่อให้เด็กมีความสมบูรณ์ ทั้งทางกายและทางใจ
- 13) เพื่อเตรียมตัวเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว

กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้กำหนดจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
- 2) เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
- 3) เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

- 4) เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
- 5) เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดีงามของ

ชาติไทย

- 6) เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่คณะ
- 7) เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัดและความคิดสร้างสรรค์
- 8) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ และรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
- 9) เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
- 10) เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม
- 11) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

จากจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า นักการศึกษาที่มีความเห็นที่สอดคล้องกัน ซึ่งพอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีจุดมุ่งหมาย เพื่อช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ได้กว้างขึ้น มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคม และเพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบ ทั้งยังรู้จักของการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.3 หลักในการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้นเนื่องจากในระดับประถมศึกษายังไม่ได้มีการกำหนดให้ทางโรงเรียนต้องจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้กับนักเรียน ดังนั้นหลักการและกระบวนการที่นำเสนอต่อไปนี้เป็นหลักการและกระบวนการที่กระทรวงศึกษาธิการ (2520) ได้กำหนดให้ทางโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่นักเรียนโดยให้หลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

- 1) การจัดกิจกรรม ต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินงานพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ
  - 2) จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
  - 3) จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
  - 4) จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู
  - 5) การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
  - 6) การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมิใช่โครงการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรมโครงการและระเบียบข้อบังคับนั้นจะต้องเป็นของโรงเรียน
  - 7) นักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ ความถนัดความสนใจไม่น้อยกว่า 1 อย่าง การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียน จะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือไม่ก็ได้
  - 8) ทุกกิจกรรมต้องมีครู อาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
  - 9) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ปัจจุบันในสถานศึกษานั้น
- เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
- 10) การจัดให้มีกิจกรรมใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษานั้น
  - 11) การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุมเรื่องการรับและการจ่ายเงิน หรือพัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบและประหยัด เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของชาติ
  - 12) ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสมมีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย

สุจริต เพียรชอบ (2525) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญที่ควรพิจารณาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังนี้

- 1) ความคิดริเริ่มหรือการรวมกลุ่มของนักเรียนที่จะจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้นนั้นควรจะมาจกตัวนักเรียนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง ครูไม่ควรเป็นผู้สั่งการหรือพยายามจัดขึ้นเองโดยที่นักเรียนไม่พร้อมหรือไม่ปรารถนาที่จะทำกิจกรรม
- 2) ผู้บริหาร อาจารย์ และครูที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตรจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของโรงเรียนมีภาระที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาย่างเต็มที่ นักเรียนควรมีสติ เสรีภาพในการคิดการทำกิจกรรม และในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ฝึกฝนตนเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนจึงควรจัดบรรยากาศและเตรียมตัวนักเรียนไปในวิถีทางที่เป็นประชาธิปไตย
- 3) การรวมกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักเรียนควรเป็นไปด้วยความสมัครใจ นักเรียนควรมีเสรีภาพในการเข้าเป็นสมาชิกชุมนุมกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่มีการบังคับ อย่างไรก็ตามโรงเรียนไม่ควรปล่อยให้ให้นักเรียนร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากเกินไป ควรเป็นสมาชิกชุมนุมภาคการศึกษาละ 1 ชุมนุมเท่านั้นแต่ถ้านักเรียนมีความสนใจมากก็อาจอนุญาตให้เป็นสมาชิกของชุมนุมได้ไม่เกิน 2 ชุมนุม
- 4) โรงเรียนควรจะเป็นผู้ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น จัดครูที่ปรึกษาที่เหมาะสม สถานที่อุปกรณ์และงบประมาณเท่าที่จะจัดให้ได้
- 5) กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้นสอดคล้องกับ ปรัชญา นโยบายและไม่ขัดกับกฎหมายของบ้านเมือง วัฒนธรรมและชนบประเพณีอันดีงาม
- 6) การจัดกิจกรรมนั้นควรเริ่มจากกิจกรรมเล็ก ๆ ไปสู่กิจกรรมใหญ่ตามที่โรงเรียนสะดวก ทั้งนี้เพื่อจะจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดกิจกรรมที่นักเรียนมีความสนใจอย่างแท้จริงเป็นการสนองความสนใจและความถนัดของนักเรียน โปรแกรมและกิจกรรมที่จัดขึ้นควรเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 7) เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมควรเหมาะสม ควรจัดนอกเวลาเรียน อาจจะเป็นระหว่างพักรับประทานอาหารกลางวัน ดอนเย็น หรือในวันหยุด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เสียเวลาเรียน ครูไม่ควรให้นักเรียนขาดเรียนเพื่อไปทำกิจกรรม แต่ถ้าหากมีความจำเป็นที่จะต้องจัดในเวลาเรียนบ้างก็ควรให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 8) อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และความถนัดในกิจกรรมที่ตนจะให้คำปรึกษา มีบุคลิกภาพดี หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเองกับนักเรียน สามารถทำงานร่วมกับนักเรียน มีความเป็นนักประชาธิปไตย ตลอดจนเสียสละเวลาที่จะอยู่ร่วมกิจกรรมกับนักเรียนได้

9) โรงเรียนควรวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นอย่างดี มีโครงการทั้งระยะสั้นและระยะยาวแต่ละชุมนุม อาจารย์ที่ปรึกษาควรจะได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้วางแผนร่วมกัน ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตาม และความเป็นนักประชาธิปไตย

10) กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในแต่ละชุมนุม ควรน่าสนใจเป็นประโยชน์แก่สมาชิกและควรจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

11) เกี่ยวกับการเงินของชุมนุมนั้น ควรดำเนินการอย่างรัดกุม ใช้จ่ายให้เหมาะสม ยึดนโยบายประหยัดเป็นสำคัญ ควรมีบัญชีรายรับรายจ่ายไว้เป็นหลักฐาน และให้มวลสมาชิกได้รับรู้เรื่องการใช้จ่ายของชุมนุมด้วย

12) แต่ละชุมนุมควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ทราบว่าในปีหนึ่ง ๆ หรือในภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ ได้จัดกิจกรรมใดขึ้นบ้าง ได้ผลอย่างไรและนำผลที่ได้จากการประเมินมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของชุมนุมให้ดีขึ้น

วันนอร์ มะทา (2523) ได้กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) โครงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรเปิดโอกาสให้นักเรียนดำเนินงานเอง
- 2) นักเรียนต้องเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ
- 3) ผู้เป็นสมาชิกกิจกรรมต้องเป็นนักเรียนในสถาบันการศึกษานั้น
- 4) การจัดกิจกรรมต้องมุ่งพัฒนาตัวนักเรียนเป็นหลักสำคัญ
- 5) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรมีความสำคัญเท่ากับการจัดการเรียนการสอน
- 6) ควรจัดให้มีการแนะนำในการจัดกิจกรรม
- 7) กิจกรรมที่จัดควรคำนึงถึงความเหมาะสมของสถานศึกษาและสภาพสังคม
- 8) ควรจัดงบประมาณให้เหมาะสมกับกิจกรรมแต่ละประเภท
- 9) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรควรสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน
- 10) การจัดกิจกรรมควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อม
- 11) สถานศึกษาต้องให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรม
- 12) ควรมีการจัดการแนะนำและควบคุมการใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมอย่างละเอียด
- 13) ควรยอมรับให้สังคมภายนอกเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือในการจัดกิจกรรม
- 14) ควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรม

กล่าวโดยสรุป หลักสำคัญในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร คือ จะต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียน และโดยนักเรียน กิจกรรมจะต้องเป็นไปตามความสนใจ ความต้องการ ความสามารถและความถนัด ของผู้เรียน โดยมุ่งส่งเสริมความเจริญในแง่ต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคม จรรยาบรรณและวิชาการ รวมทั้งความเป็นประชาธิปไตย โดยมีครูที่ปรึกษากิจกรรมเป็นผู้คอยชี้แนะและให้คำปรึกษา ผู้บริหาร ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น

2. นโยบายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

รัฐบาลมีนโยบายหลักที่จะปลูกฝังเยาวชนของชาติไทยให้มีคุณธรรม ระเบียบวินัย ความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การดำรงส่งเสริมเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยตลอดจนความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติ เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา

ฉะนั้นอาศัยตามความในข้อ 23 แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 212 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515 กระทรวงศึกษาธิการจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า " ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2532 "

ข้อ 2. ระเบียบนี้ให้ใช้ตั้งแต่วันที่การศึกษา 2532 เป็นต้นไป

ข้อ 3. ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2520

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใด ที่ได้กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ ซึ่งขัดแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4. หลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

4.1 จะต้องเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาล ในการดำเนินการงานพัฒนาการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติ

4.2 จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.3 จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง

- 4.4 จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน
- 4.5 จะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
- 4.6 จะต้องมีการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการและข้อบังคับ

จะต้องเป็นของสถานศึกษา

- 4.7 ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู อาจารย์ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
- 4.8 บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่ปัจจุบันอยู่ในสถาน

ศึกษานั้น

- 4.9 การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถาน

ศึกษานั้น ๆ

4.10 ให้สถานศึกษาควบคุมเรื่องการจ่ายเงินหรือพัสดุอื่น ๆ ให้เป็นการประหยัด และเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยของชาติ

4.11 ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษา พิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่มีความเหมาะสมที่จะมีการกระทำหรืออาจนำมาซึ่งอันตรายต่อความมั่นคงของชาติให้หัวหน้าสถานศึกษาสั่งยกเลิกกิจกรรมนั้น ๆ เสีย

ข้อ 5. ให้อธิบดีกรมเจ้าสังกัดสถานศึกษานั้น เป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดนตรี จึงเป็นประสบการณ์ด้านดนตรีที่โรงเรียนจัดหรือสนับสนุนให้นักเรียนจัดขึ้นนอกเหนือกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีในห้องเรียนตามปกติโดยนักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจและไม่ฝืนผลต่อการเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษาของนักเรียน การสอนดนตรีให้นักเรียนเกิดทักษะดนตรีทั้ง 6 ด้านประกอบด้วย การฟังเพลง การร้องเพลง การเล่นดนตรี การสร้างสรรค์ทางดนตรี การอ่านสัญลักษณ์ทางดนตรี และการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบดนตรี ซึ่ง ณรุทธ์ สุทธิจิตต์ (2540) กล่าวว่า ทักษะดนตรี จัดเป็นหัวใจของการศึกษาดนตรีสำหรับผู้ที่จะเป็นนักดนตรี (musician หรือ performer) ทักษะดนตรีแต่ละประเภท ย่อมมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี ควรมีการเสนอทักษะดนตรีต่าง ๆ อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ โดยขอเสนอทักษะดนตรีทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ทักษะการฟัง (Listening) จัดเป็นทักษะที่จำเป็นมากสำหรับดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง การฟังย่อมจะมีบทบาทอย่างมากในการช่วยให้ผู้ศึกษาดนตรีมีความเข้าใจในดนตรี
2. ทักษะการร้อง (Singing) การร้องเพลงจัดเป็นกิจกรรมที่คนทั่ว ๆ ไป กระทำอยู่เสมอ การร้องเพลงอาจกล่าวได้ว่า เป็นทักษะที่มีอยู่ในคนทุกคนแต่ทักษะการร้องเพลงก็ยังคงได้รับการฝึกฝนเช่นทักษะอื่น ๆ
3. การเล่น (Playing) การเล่นดนตรีเป็นทักษะที่สำคัญมาก มีจุดหมายเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเล่นเครื่องดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางดนตรี ครบถ้วนและเป็นการสร้างความเข้าใจดนตรีให้มากขึ้น
4. การสร้างสรรค์ (Creating) การสร้างสรรค์ดนตรี หมายถึงการประพันธ์เพลง และการอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) ซึ่งเป็นการแสดงออกทางดนตรีที่รวบรวมเอาความรู้ความเข้าใจไว้ทั้งหมดจึงเป็นทักษะที่อาศัยความรู้พื้นฐานทางดนตรีมากพอสมควร
5. การอ่าน (Reading) ทักษะการอ่านสัญลักษณ์ทางดนตรี จัดได้ว่าเป็นทักษะสำคัญพื้นฐานประการหนึ่งในการศึกษาดนตรี เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง ซึ่งต้องมีการบันทึกเสียงเป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทอดเสียงต่าง ๆ ฉะนั้นการเข้าใจหรือแสดงออกทางดนตรีจึงมักต้องผ่านขั้นตอนการแปลหรือการใช้สัญลักษณ์ดนตรีเสมอ
6. การเคลื่อนไหว (Moving) การเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสนองตอบดนตรีเป็นทักษะพื้นฐานอย่างหนึ่งที่ช่วยสร้างเสริมความเข้าใจดนตรีได้ เช่นเดียวกับทักษะดนตรีด้านอื่น ๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้เสนอแนะกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมที่กลุ่มสนใจ ชมรมหรือชุมนุมดนตรีและนาฏศิลป์
2. กิจกรรมฟังดนตรีเกิดขึ้นใจ
3. กิจกรรมนาฏศิลป์และดนตรีมีพลัง
4. กิจกรรมส่งเสริมดนตรีและนาฏศิลป์ที่บ้าน (ถ้ามี)
5. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์กับชุมชน
6. กิจกรรมส่งเสริมการร้องเพลงชาติเพลงสรรเสริญพระบารมีและกรปฏิบัติตนที่ถูกต้องตาม

แบบแผน

7. กิจกรรมส่งเสริมการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์

- 1) การประกวด เช่น เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงประจำโรงเรียน ฯลฯ
- 2) มหกรรม
- 3) วิพิธทัศนา

8. กิจกรรมค่ายดนตรีและนาฏศิลป์

9. กิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ได้ใจไม้/ดนตรีและนาฏศิลป์ในสวน/ลานดนตรีและนาฏศิลป์
10. กิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรีและนาฏศิลป์
11. กิจกรรมส่งเสริมการแต่งเพลงโดยใช้ทำนองอิสระ
12. กิจกรรมการประดิษฐ์ทำประกอบเพลง
13. จัดนิทรรศการดนตรีและนาฏศิลป์ในโอกาสที่เหมาะสม
14. กิจกรรมส่งเสริมการพากย์ การสวดและการเห่

3.1 แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ไว้ดังนี้

แนวคิด

ความสามารถในการแสดงออกทางดนตรี เป็นสิ่งที่นักเรียนทุกคนสามารถปฏิบัติได้หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างถูกวิธี นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถทางดนตรีได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถของแต่ละคน
2. สามารถบรรเลงดนตรีร่วมวงกับผู้อื่นและบรรเลงเดี่ยวได้
3. สามารถแนะนำและถ่ายทอดแก่ผู้อื่นได้
4. สามารถแสดงดนตรีต่อสาธารณชนในโอกาสต่าง ๆ ได้

วิธีดำเนินการ

1. ร่วมกันกำหนดโครงการความเป็นเลิศทางดนตรี
2. กำหนดระยะเวลาในการฝึกซ้อมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยใช้ชลุ่ยไทยเป็นเครื่องดนตรีฝึกหัดพื้นฐาน
3. คัดเลือกนักเรียนที่มีความสนใจและความสามารถพิเศษมาฝึกซ้อมเครื่องดนตรีในวงปีพาทย์ และวงเครื่องสายไทยนอกเวลาเรียน
4. ฝึกซ้อมรวมวงและจัดการบรรเลงภายในโรงเรียน
5. นำวงดนตรีบรรเลงร่วมงานในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน
6. ส่งวงดนตรีเข้าประกวดในโอกาสต่าง ๆ
7. คัดเลือกนักเรียนเข้าประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในโอกาสต่าง ๆ
8. ให้การเสริมแรงและสิทธิพิเศษ เช่น การศึกษาต่อ เกียรติบัตรและทุนการศึกษา ฯลฯ
9. ประเมินผลสรุปและรายงานผล

การประเมินผล

ประเมินจากข้อมูลต่อไปนี้

1. เพิ่มประวัติการเล่นดนตรีและเครื่องดนตรีที่เล่นได้และเพลงที่บรรเลงได้
2. เพิ่มโน้ตเพลง เพลงที่บรรเลงในงานต่าง ๆ
3. เพิ่มภาพผลงานและวุฒิบัตร

3.2 แนวการจัดกิจกรรมส่งเสริมดนตรีและนาฏศิลป์ที่บ้าน

แนวคิด

ดนตรีและนาฏศิลป์ที่บ้าน เป็นมรดกอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษได้สร้างสมไว้และสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นโดยแท้จริง ซึ่งนับวันจะสูญหายไป จึงจำเป็นต้องร่วมกันอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่เพื่อให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นตลอดไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าและรวบรวมการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านในท้องถิ่น
2. ให้เห็นคุณค่าของมรดกทางศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีและนาฏศิลป์
3. เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และสามารถแสดงได้ถูกต้องตามแบบ
4. เพื่อเน้นการส่งเสริม อนุรักษ์ และเผยแพร่ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้าน
5. ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์
6. ให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

วิธีดำเนินการ

1. สืบสวนดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่น
2. เชิญผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน องค์กรส่วนท้องถิ่น และผู้รู้มารวมประชุมเพื่อรวบรวม

ข้อมูล สรุป วางแผนหาแนวทางในการส่งเสริม อนุรักษ์ในรายละเอียดดังนี้

- กำหนดวิธีการส่งเสริมและอนุรักษ์
  - กำหนดตัวผู้สอน คือครู และภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - จัดหาวัสดุอุปกรณ์และสถานที่เผยแพร่
3. จัดกิจกรรมการเรียนการสอน
  4. เผยแพร่ผลงานออกสู่ประชาชนตามโอกาสที่เหมาะสม
  5. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องประเมินผลงานร่วมกัน
  6. ประเมินผล สรุปและรายงานผล

ข้อเสนอแนะ

1. ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างทั่วถึง และแสดงร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น
2. ในการจัดกิจกรรมนี้ จะบูรณาการระหว่างดนตรีและนาฏศิลป์หรือจะแยกกันก็ได้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี ได้ดังนี้

ทัตไทย อายุเจริญ (2535) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาขาดครูผู้มีความรู้ความสามารถทางดนตรีไทยโดยเฉพาะ ขาดแคลนเครื่องดนตรีไทยและงบประมาณสนับสนุน

เสน่ห์ บุญช่วย (2539) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพ ปัญหาและความต้องการสื่อการสอนวิชาดนตรีของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ขาดแคลนเครื่องดนตรี ครูไม่ได้รับการแนะนำจากศึกษานิเทศก์ในการใช้และผลิตสื่อการสอนดนตรี ครูดนตรีมีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดแคลนตู้เก็บสื่อการสอนดนตรี งบประมาณการผลิตและซ่อมแซมสื่อดนตรีไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณสำหรับจัดซื้อสื่อการสอนดนตรี และครูไม่มีทักษะในการผลิตสื่อดนตรี

วิญญู ทรัพย์ประดม (2524) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 วิชาดนตรีนาฏศิลป์ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอน เพราะขาดงบประมาณ

มีนา คงสริยะนาวิน (2529) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและการใช้หลักสูตรประถมศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหาปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเกี่ยวกับดนตรีนาฏศิลป์ การขาดทักษะการเล่นดนตรีนาฏศิลป์มีปัญหามาก ด้านการบริหารและการจัดการมีปัญหาปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การจัดครูเข้าสอนดนตรีนาฏศิลป์ ศึกษานิเทศก์ตอบว่า มีปัญหาอย่างมาก ขณะที่ผู้บริหารและครูตอบว่า มีปัญหาปานกลาง

ยุพา ประถมภักและคณะ (2526) ศึกษาเรื่องสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาที่ครูไม่ถนัด และเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ครูพิเศษหรือต้องการคำแนะนำมาก คือ ดนตรีนาฏศิลป์